

«Гуманітарна освіта в системі підготовки інженерних кадрів: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку»

Основні наукові результати

1. В результаті розробки НДР була акцентована увага на концептуальних засадах гуманітарної освіти в Україні, що передбачає висвітлення необхідності впровадження гуманітарної освіти в технічних вузах. Вона зумовлена, зокрема, необхідністю приведення гуманітарної освіти і виховання студентів у відповідність до цілої системи ціннісних орієнтацій та соціальних нормативів, які визначають поступ людської цивілізації на порозі третього тисячоліття. Звернено увагу на значне посилення особистісного начала в усіх сферах суспільного життя.

2. Визначено, що сучасна світова гуманітарна освіта виходить з того, що саме людина, її права та обов'язки, запити і потреби мають перебувати в центрі уваги держави і суспільства, Ідея олюднення всього простору соціальних відносин, визнання неповторності, самобутності кожної людини за вищу цінність визначає як стратегічну мету демократичної держави, так і зміст її політичної діяльності.

3. Показано, що гуманітаризація вищої технічної освіти зумовлена сутністю державного процесу, утвердженням України як соціальної, демократичної, суверенної держави. Стверджується, що досягнення цієї мети неможливе, якщо до її будівництва не включаються мільйони людей, які свідомо обирають незалежність, свободу, демократію, право на вільний вибір і самореалізацію за основу власної смислоутворювальної життєвої програми.

4. Визначено, що вирішальною ланкою у освітянській системі є гуманітарна підготовка майбутніх фахівців. Саме тут готується нова генерація української інтелігенції, ядро національної інтелектуальної еліти. Тому слід забезпечити перехід від „закритої” моноідеологічної методології дослідження і розробки гуманітарних проблем та викладання гуманітарних дисциплін до сучасної методології, яка виходить з принципу плюралізму наукових підходів на методик, відкритості до інноваційних точок зору, толерантності щодо оригінальних ідей та концепцій, дискусійного способу з'ясування істини, діалогових форм навчання.

5. Зазначено мету та стратегічні завдання гуманітарної освіти, показано її національний характер, її підпорядкованість цілеспрямованому втіленню в життя української ідеї державотворення, національної консолідації народу України і національної злагоди як провідних ідейних доміант цивілізованого розвитку суспільства. Зазначено, що головне завдання гуманітарної освіти – формування національної свідомості, розвиток почуття національної гідності і самоповаги.

6. Обґрунтовано основні принципи гуманітарної освіти, серед них:

- наукові засади;
- фундаментальність;
- системність;
- принцип єдності логічного та історичного;
- принцип єдності національного та загальнолюдського;
- принцип єдності суспільного та особистісного;
- принцип єдності теорії та практики;
- принцип єдності навчання та виховання;
- людинотворчий характер;
- світський характер.

7. Обґрунтовано зміст і структуру гуманітарної освіти: важливим завданням гуманітарної освіти є формування фахівця міжнародного рівня, інтелігента, особистості, відродження національної самобутності, стрижнем якої виступає українська національно - державна ідея. Гуманітарна освіта спрямована на збереження і зміцнення традицій, єдності поколінь, етносів, націй і народностей, на подолання існуючого ідеологічного вакууму, перегляду соціокультурних цінностей. Підкреслено, що основними елементами гуманітарної освіти є:

- світоглядно-філософська, соціально-політична та соціологічна підготовка;
- історична, культурологічна та філологічна підготовка;

- українознавча підготовка;
- еколого-природнича, політологічна та економічна підготовка;
- правова освіта;
- психолого-педагогічна підготовка;
- етична та естетична освіта;
- система знань та навичок.

8. Висвітлено форми і методи гуманітарної освіти, вказано, що головною ознакою сучасної методики „розкріпачення” мислення учасників навчально-виховного процесу є забезпечення самостійного мислення, здатності приймати нестандартні рішення (інноваційний стиль мислення), вільно орієнтуватися в складних обставинах суспільного та особистісного життя.

9. Показано, що реформа гуманітарної освіти в Україні розгортається в органічному взаємозв'язку із світовим досвідом її організації на ґрунті використання кращого педагогічного досвіду гуманітарної освіти в Україні. Вказано на шляхи освоєння і залучення зарубіжного досвіду гуманізації освіти та виховання.

10. Сформовано пропозиції щодо трансформації гуманітарної освіти в технічному вузі, які будуть передані до Міністерства освіти і науки України.

Практична цінність

1) впровадження нової концепції гуманітарної освіти в навчальний процес інженерних закладів забезпечить перехід від „закритої” моноідеологічної методології дослідження: розробки гуманітарних проблем та викладання гуманітарних проблем та викладання гуманітарних дисциплін до сучасної методології, яка виходить з принципу плюралізму наукових підходів та методик, відкритості до інноваційних точок зору, толерантності щодо оригінальних ідей і концепцій, дискусійного способу з'ясування істини, діалогових форм навчання;

2) впровадження нової концепції гуманітарної освіти потребує оновлення всього комплексу науково-методичної роботи в вузі, розробки сучасних підходів до визначення змісту, форм та методів викладання дисциплін гуманітарного циклу, оперативної роботи з підготовки та видання нових навчальних програм, підручників та посібників, заходів щодо підвищення кваліфікації та перекваліфікації професорсько-викладацьких кадрів;

3) головним практичним завданням гуманітаризації освіти в технічному вузі є розширення діапазону мислення учасників навчально-виховного процесу, забезпечення самостійного мислення, здатності приймати нестандартні рішення (інноваційний стиль мислення, вміння вільно орієнтуватися в складних обставинах суспільства та особистого життя);

4) впровадження нової концепції гуманітарної освіти надасть можливість ще більше розкрити свідому діяльність індивіда, який, прагнучи створити нову реальність, керується критеріями знання, професіоналізму, усвідомленням власної відповідальності як за себе, так і за суспільство в цілому;

5) практична цінність гуманітарної освіти полягає в тому, що сучасна гуманітарна вузівська освіта покликана ознайомити студента з накопиченим світовим культурним знанням про людське суспільство, місце і соціальне призначення особистості, з сутністю культури як граничною формою існування людини, виховати у молодій особі високі гуманістичні якості: людяність, повагу до людей, людську гідність, культуру спілкування, цивілізоване співжиття;

6) впровадження гуманітарної освіти спрямовує зміст навчального процесу на об'єктивне висвітлення особистого і загального в історії та культурі народів світу, сприяє усвідомленню долі, історичної місії свого народу, вивченню і висвітленню власної історії та історії інших країн, застерігає навчально-виховний процес від космополітичних збочень, нехтування надбанням світової та національної гуманітаристики;

7) гуманізація навчально-виховного процесу в технічному вузі сприяє атмосфері здорового плюралізму, толерантності, конкуренції ідей, поглядів, теорій та методик. Тут важливо подолати обмеження технократизму, а також рецидивів ідеологізування та політизації, примітивізації, вузького провінціалізму, нової міфотворчості або апологетичного витлумачення „іншої” суспільної реальності;

8) розроблені конкретні пропозиції щодо трансформації гуманітарної освіти в техні-

чному інженерному вузі і будуть передані в Міністерство освіти і науки України для подальшого впровадження в навчальний процес.

Перелік основних наукових публікацій, доповідей на конференціях, семінарах

1. Сосна В.П. Філософія. Курс лекцій для іноземних студентів.-К.: НАУ, 2002.
2. Козаков В.М., Круковський О.О., Сластенко Є.Ф. Основи етичних знань: Конспект лекцій.-К.: НАУ, 2002.
3. Вдовиченко В.Г. Філософія. Опорний конспект.-К.: НАУ, 2002.
4. Андрущенко В.П. Культура. Ідеологія. Особистість. Методолого-світоглядний аналіз.-К.: Знання України, 2002.
5. Андрущенко В.П. Соціальна робота. В 6-ти томах.-К.: Знання України, 2002.
6. Андрущенко В.П. Соціальна робота. В 6-ти томах.-К.: Знання України, 2002.
7. Сосна В.П. Проблеми становлення і розвитку громадянського суспільства в Україні.-В кн. Суспільство. Держава. Армія. Збірник наукових праць. Вип.5. Суспільні науки: філософія, соціологія.-К.: ВІТ та УНТУ України „КПІ”, 2002.
8. Філософія. Методичні рекомендації і програма кандидатського іспиту для аспірантів і здобувачів. (Укладачі: Андрущенко В.П., Сосна В.П., Ярошовець В.І.).-К.: НАУ, 2002.
9. Сосна В.П. Проблеми гуманізації вищої освіти в технічному вузі. Тези доповіді на науково-практичній конференції „Гуманітарні дисципліни у новому поколінні стандартів вищої освіти з напрямку підготовки „Менеджмент”. Київський національний торгово-економічний університет.-К., 15 березня 2002 р.
10. Мокляк Л.І. Гуманітарні аспекти викладання етики та естетики в технічному вузі.- Тези виступу на Міжнародній науковій ювілейній конференції „Інновація наукового та соціального пізнання”.- Одеса, 8-10 жовтня 2002 р.
11. Сухова Н.М. Роль філософії освіти у вирішенні питання гуманізації освіти.- В кн.: Международная научно-практическая конференция
12. «Философские проблемы гуманизации высшего образования».-Сумы –Бердянск, 2002.-С.36-41.
13. Сухова Н.М. Сучасна освіта як засіб досягнення процесів глобалізації.-В кн. Международная научно-теоретическая конференция „Глобализм глазами современника: блеск и нищета феномена”.-Сумы, 2002.-С.64-69.
14. Сухова Н.М. Методологічна концепція гуманітарних наук М.Фуко.- В кн.: Міжнародна науково-технічна конференція „Авіа-2003”.-Т. VII. Гуманітарна освіта.-К.:НАУ, 2003.-С.725-728.